

вузів і факультетів / Уклад., заг. ред. — проф., д-р істор. наук Г. Г. Демиденко. — Харків: Легас, 2002. — 921 с.

13. *Опришко В. Ф.* Вступне слово // Теоретичні та практичні проблеми правового забезпечення соціально-економічного та політичного розвитку суспільства і держави: Монографія / В. Ф. Опришко, Ф. П. Шульженко, О. О. Гайдунін та ін.; За заг. Ред. В. Ф. Опришка, Ф. П. Шульженка. — К.: КНЕУ, 2006. — 702 с.

14. Там само.

В. Г. Чужикова, канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогіки і психології
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ТЕХНОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ПРАВА

Процес уніфікації та стандартизації освітніх моделей постіндустриальних країн світу передбачає розробку сталої науково-прикладної системи форм організації, інноваційних методів навчання. З огляду на це досить важливим є оптимізація використання всього інструментарію, який напрацьований сучасною педагогічною наукою, але разом з тим, необхідним залишається селектування основних педагогічних ідей (інновацій), їх експертна оцінка та параметральна валідність отриманих результатів.

Історія розвитку методичної думки не раз доводила незіставність та помилковість багатьох «технологій», які відстоювали малокомпетентні люди. Основною причиною методичних захоплень була невідповідність існуючих на той час методів навчання загальним потребам суспільства, яке розвивалося і прагнуло вдосконалення. В умовах сучасної трансформації освітніх технологій відбувається значне посилення трансферу освітніх послуг та їх аутсорсингу, який за своєю дією стає міжнародним, змінює свій локалізований характер та потребує оптимізації змісту, методів та форм організації навчального процесу у підготовці фахівців.

На нашу думку, задля успішної оптимізації змісту форм та методів навчання необхідно враховувати наступне:

- що саме оптимізуємо? (форми організації навчання, засоби, методи, навчальну базу тощо);
- селективні критерії (що має бути в основі: засвоєння обсягу продуктивних знань, розвиток практичних вмінь та навичок...);
- рівень уніфікації та стандартизації національної освітньої системи зіставлений з більш вдалими світовими аналогами;

- механізми та інструменти оцінювання конкурентоспроможності випускника;

- експертна оцінка сформованих знань, умінь та навичок співставлень з витратами часу, використанням матеріально-технічної бази, фінансовими затратами.

З огляду на вище сказане вже найближчим часом зазнає змін фахова підготовка спеціалістів з вищою освітою, не виключенням при цьому буде й юридична освіта.

В умовах стандартизації навчальних планів та програм її головними проблемами стануть три наступні:

- Будь-який зміст юридичної освіти у будь-якій країні буде ризиком від аналогічних специфікою правового регулювання.

- Формування юридичних знань на основі запам'ятовування (знання законів, нормативних актів тощо) буде зменшуватиметься, натомість зростатиме попит на вміння і навички щодо оперативності знаходження відповіді на юридичну колізію або рішення проблемного казусу, спираючись на власну обізнаність, ерудицію та компетентність у плані пошуку правильної відповіді, а також вибудовування чіткої стратегії захисту (звинувачення).

- Ідентифікація якості підготовки, при якій співвідношення інтернаціональної (наприклад міжнародне право) та національної (кримінальне право України) складових збігаються, що дозволяє провести порівняння.

За роки незалежності України в ній суттєво зросла доступність вищої юридичної освіти через відкриття в країні цілого ряду нових навчальних закладів. Це дозволило в основному задовольнити попит на первинні посади юристів, проте нагальною залишається потреба у їх якості, яка включає наступні параметриальні характеристики:

- 1 фаховість;

- 2 комунікабельність;

- 3 вільне володіння іноземними мовами;

- 4 психолого-педагогічними якості випускника.

Якщо перші три з них у сучасній науковій літературі описані досить широко, то останні — визначені лише контурно. Сучасний юрист може бути залучений до навчального процесу, а може бути позбавлений цього, проте, жоден з них не може бути ізольований від контакту з людьми, їх інтересами, бідами, злочинами (які скоює певна їх частина), а відтак, можна передбачити, що психолого-педагогічна компетентність є такою ж важливою складовою процесу підготовки майбутніх юристів, як і компетент-

ність фахова. За даними як вітчизняних, так і іноземних експертів з якості вищої освіти, поряд з існуючим зараз високим рівнем охоплення вищою освітою та існуючою системою підтримки певних соціальних верств населення, збільшення використання суто інструментальних підходів до вищої освіти, відмічається зростання потенційних втрат компетентності у галузі науки та технологій, загострюється увага на недостатності розвитку практичних навичок, обмеженому виборі в рамках курікулуму (навчальний план, навчально-методичне забезпечення предмета), неготовність випускників до працевлаштування тощо.

Пріоритетним для оцінювання якості випускників ВНЗ як раніше, так і зараз залишається: розвиток знань (теоретичних, прикладних), умінь (когнітивних, практичних) та навичок (здатності діяти відповідально та автономно) шляхом модернізації методів викладання (імплементация активних та інтерактивних форм організації та методів навчання).

Проектування та моделювання навчання, як процесу в наш час, можна розглядати, як інформаційне та діяльнісне. На думку вчених Д. В. Чернілевського, Н. В. Борисової, А. А. Вербицького найбільш важливими у сучасній методиці є такі форми організації діяльності студентів контекстного навчання: академічний тип, квазіпрофесійна діяльність та навчально-професійна діяльність [5]. Важливу роль у відповідному навчанні відіграють технології активного та інтерактивного навчання, які мають у своїй основі не тільки процеси сприйняття, пам'яті, уваги, а перш за все містять у собі творче, критичне, продуктивне мислення студента, його поведінку та діяльність.

Сучасній педагогічній науці відомі кілька підходів до класифікацій технологій навчання. Зупинимось на найбільш вдалим з них.

Так, Г. К. Селевко класифікує освітні технології за п'ятьма ознаками:

- за рівнем застосування: загально-педагогічні, галузево-методичні (предметні), локальні (модульні);

- за науковою концепцією: асоціативно-рефлекторні, розвиваючі, біхевіристичні, гештальттехнології;

- за орієнтацією на особистісні структури: інформаційні (формування знань, умінь, навичок), операційні (формування способів розумової діяльності), технології саморозвитку, евристичні (розвиток творчих здібностей), прикладні (формування дієво-практичної сфери);

—за формою організації: класно-урочні, альтернативні, академічні, групові, індивідуальні;

—за домінуючими методами: діалогічні, ігрові, проблемно-пошукові, програмовані, творчі тощо [1].

Авторський колектив вітчизняних вчених під керівництвом С. У. Гончаренка та П. М. Олійника пішли далі та визначили варіативність педагогічних технологій різних авторських шкіл, що можна вважати першою спробою їх такосномізації [2].

Наведемо приклади деяких з них:

—технологія т'юторського навчання (А. Алексюк);

—технологія дистанційного навчання (Є. Полат);

—технологія імітаційного (ігрового) навчання (В. Рибальський, П. Олійник, Є. Хруцький);

—технологія продуктивного навчання (І. Підласий);

—технологія програмованого навчання та планування результатів навчання (В. Беспалько);

—технологія проблемно-модульного навчання (А. Алексюк, В. Козаков, Л. Романішина) тощо.

Наведені вище наукові підходи доволі широко представляють розмаїття думок педагогів та методистів з фахових дисциплін і підтверджують пошук відповіді на питання про те, що можна вважати ефективною (продуктивною) освітньою технологією. Розуміючи це, вітчизняний дослідник І. П. Підласий (2003 р.) справедливо вважає, що продуктивна педагогічна технологія базується на двох китах: 1) знаннях законів, умов та факторів, завдяки яким забезпечується приріст продукту (зазначимо від себе, що саме він має бути створений викладачем); 2) уміннях викладача правильно їх враховувати та використовувати їх дію [4].

Таким чином, ми підходимо до визначення сутності експертної моделі викладання певного модулю знань, у тому числі в юридичних дисциплінах, без чого вважати завершеним технологічний процес викладання не представляється можливим. Відразу визначимо, що індикатором діяльності викладача завжди вважався рівень сформованих знань, умінь та навичок (ЗУН), який визначатиметься наявністю двох стратегічних підходів традиційного (рис. 1а, та інноваційного (рис. 1б).

На наведеному вище рис. 1а можна спостерігати загальний процес залежності засвоєних знань, умінь, навичок від понесених витрат часу. Сформовані ЗУН суттєво залежать від витрат часу у першій частині викладання, проте, вже на другому етапі посилюється втомлюваність слухачів, а на третьому — ефект приросту

ЗУН стає мінімальним. Втолюваність прогресивно зростає, ефективність наближається до нуля. Заради об'єктивності слід відмітити, що на першому і другому етапах класичне (традиційне) викладання дає свій ефект і цей факт відкидати неможна. Подібних тверджень у світовій педагогіці дійшли свого часу К. Халл (1943 р.), А. Пайвіо (1965 р.), В. Беспалько (1972 р.), І. Антіпова (1978 р.) [3].

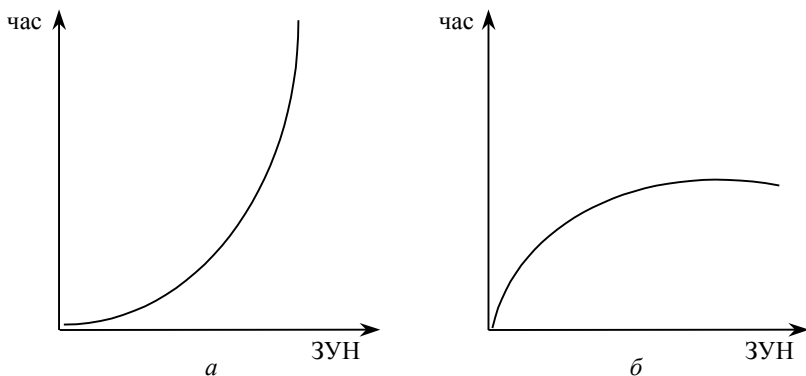

Рис. 1. Залежність засвоєних ЗУН від використання часу у двох моделях навчання:

а) із застосуванням традиційних методів; б) із застосуванням інновацій

Разом з тим, у наш час орієнтація лише на класичну методику навчання є навряд чи доцільною. Створення та розвиток сучасних освітніх технологій як у точних так, і в гуманітарних науках вимагає відповідних симетричних змін у навчально-методичному комплексі, а відтак важливою є ідентифікація освітніх технологій.

На нашу думку, освітньою технологією можна вважати систему принципів, дій, способів, прийомів, методів та форм організації навчання, що охоплюють як педагогічні інновації, так і класичні системи викладання, які пройшли комплексну апробацію, різновікове та різнорегіональне експериментування та забезпечили отримання не тільки сумарного, але й синергетичного (додаткового до основного) ефекту. Відповідна крива засвоєння матеріалу при цьому буде мати наступний вигляд (див. рис. 1б). Як впливає з пропонованого нами рисунку технологія навчання, яка ставить за мету комплексне використання традиційних, а та-

кож активних і інтерактивних методів створює умови фактично, необмеженого формування ЗУН та запуск відповідних механізмів, що стимулюють розумову діяльність студентів. І хоча при цьому прослідковується також втомлюваність, тим не менше ефект технологічності домінує над «ефектом» марнування часу. Тому характерними перевагами використання продуктивної педагогічної технології при підготовці майбутніх юристів безумовно, мають стати:

- цілепокладання, проектування та опис навчального продукту, який буде створений технологією;

- представлення об'єму і активності компонентів, від яких залежить результат (застосування системи інтерактивних методів навчання);

- представлення змісту навчання (керованість, інтерактивність, науковість, оптимальність та інтенсивність);

- організація активної і продуктивної взаємодії учасників навчального процесу (педагогіка співробітництва);

- мотивація і стимуляція діяльності як викладача так і студентів (використання методів формування критичного, системного, креативного мислення, стратегії оцінкових суджень, стратегії аналізу суперечностей);

- діагностування та експертна оцінка як вихідних положень так і навчальних досягнень;

- продукт технології має бути як універсальним, так і варіативним, який може існувати у множинних видозмінах.

Література

1. Виленский В. Я., Образцов П. И., Уман А. И. Технология профессионально-ориентированного обучения в высшей школе / Пор ред. Слассенина В. А. — М.: Пед. общество России, 2005. — 192 с.

2. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: Навч. посібн. / за ред. С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. — К.: Вища школа, 2003. — 323 с.

3. Підласий І. П. Дидактичні криві. — Черкаси, 1994. — 104 с.

4. Подласый И. П. Продуктивная педагогика? Книга для учителя. — М.: Народное образования. — М., 2003. — 496 с.

5. Чернилевский Д. В. Дидактические технологии в высшей школе: Учебн. пособие. — М.: ЮНИТИ-Дана, 2002. — 437 с.